

Publi Ovidi Nasó

1. Vida

Publi Ovidi Nasó va néixer a Sulmona el 43 aC dins una rica família eqüestre. El seu pare li va proporcionar una educació acurada a Roma, a Grècia i a Àsia, amb l'objectiu de convertir-lo en un advocat de profit. Ovidi va abandonar aviat aquest camí i, per a major disgust del pare, es va consagrar a la poesia.

Va freqüentar els cercles literaris i aristocràtics més influents de l'època i va conèixer personalment poetes com Horaci i Virgili. Les seves poesies van tenir un gran èxit entre les classes altes però l'any 9 dC August el va desterrar a Tomis (l'actual Constanza, a Romania), a la riba del Mar Negre, per causes que romanen obscures. Allí va romandre fins la seva mort el 18 dC, després d'haver implorat debades l'indult per la seva condemna.

2. Obra

Va ser un poeta fecund i espontani. A continuació teniu les seves obres més importants classificades en tres grups segons l'època i la temàtica:

a) Obres de joventut (del 15 aC al 2 dC): poemes eròtics.

Amors (*Amores*, ca 20aC): 50 poemes elegíacs destinats a celebrar la seva passió per Corinna, nom fictici d'una estimada que, segons molts autors, només existia en la seva fantasia.

Heroïdes (*Heroides*): Cartes imaginaries, en díctics elegíacs, enviades per heroïnes llegendàries als seus marits o amants absents: Hèlena a Paris, Penèlope a Ulisses, Dido a Enees, etc. Són un estudi de l'amor des del punt de vista de la dona; les heroïnes són presentades en situacions variades: abandonades, traïdes, forçades a un matrimoni, víctimes de la seva passió, etc.

L'art d'estimar (*Ars amatoria*): Poema didàctic on es donen lliçons sobre l'art d'enamorar una persona i conservar-ne l'amor. Consta de tres llibres: Els dos primers són consells als homes sobre com seduir les dones; el tercer són instruccions a les dones perquè puguin seduir els homes. El poema està escrit en un to burlesc i inclou diversos mites per exemplificar les seves lliçons. Tot i ser una obra que contradeïa la reforma moral d'August, va assolir un gran èxit entre les classes cultes de Roma.

b) Obres de maduresa (del 2 al 8 dC): Poemes èpics i didàctics.

Les metamorfosis (*Metamorphoses*): Poema èpic que consta de 15 llibres en els quals es narren nombrosos relats protagonitzats per personatges mítics que acaben transformant-se en animals, vegetals o constel·lacions. S'inspira en la mitologia grega, en llegendes orientals i la història de Roma. Els mites segueixen un ordre cronològic, des del Caos fins a la transformació de Juli Cèsar en astre. Ovidi va posar molta cura en la seva elaboració, i ell mateix la considerava l'obra per la qual havia d'aconseguir la immortalitat.

Tot i la diversitat d'episodis, l'obra mostra una forta unitat i una gran riquesa de procediments en les descripcions. Ha estat una obra molt usada com a manual de mitologia i ha servit de font d'inspiració per a escriptors, pintors, escultors i músics de totes les èpoques.

Els fastos (*Fasti*): Calendari poètic en què es fa un repàs a les festes religioses i nacionals de l'any romà. Havia de comptar amb dotze llibres, un per a cada mes de l'any, però amb l'ordre d'exili (8dC) l'obra va restar inacabada al sisè mes. No és la més inspirada de les seves obres perquè li falta una revisió final.

c) Obres d'exili (del 8 dC fins a la seva mort): poemes elegíacs de dolor i tristesa.

Tristes (*Tristia*): Cinc llibres de poemes escrits durant els primers anys a l'exili a Tomis. Molts poemes estan escrits en forma de cartes destinades a un destinatari fictici al qual narra les seves desventures i recorda el seu passat i la felicitat d'altres temps. El millor poema és el primer, on explica la seva última nit a Roma.

Pòntiques (*Ex Ponto*): Quatre llibres de poemes escrits als últims anys d'exili. Tracten els mateixos temes que a l'anterior però estan dedicades a la seva esposa i als seus amics als qual demana que intercedeixen per ell davant d'August perquè li perdoni el càstig.

3. Estil

Ovidi era una poeta versàtil i espontani; segons una anècdota que ell mateix explica, tenia tanta facilitat per versificar que fins i tot quan volia escriure en prosa, involuntàriament ho feia en vers. La seva versatilitat li va permetre cultivar tant la poesia elegíaca com la didàctica i l'èpica. En els seus poemes la sexualitat és més present i viva que en altres poetes amorosos llatins. Tots els seus poemes són rics en metàfores, comparacions i referències mitològiques, fins i tot en obres que no tenen per tema la mitologia.

4. Influència

Com a poeta llatí, només Virgili ha estat més llegit que Ovidi. Tot i la “immoralitat” de les seves obres, la qualitat del seu llatí li va permetre ser llegit i conservat a l'Europa cristiana de l'Edat Mitjana. Ja hem dit més a munt que *Les metamorfosis* han estat un dels principals manuals de mitologia grega. Moltes obres d'art (pintures, escultures, etc) s'han inspirat en relats d'Ovidi en aquesta i altres obres.

5. Exercicis

- a) Si haguéssim de resumir en una frase les *Metamorfosis* d'Ovidi, quina seria?
- b) Quines obres escrigué Ovidi a l'exili? Quina era la seva temàtica? Quines característiques tenen per les quals es diu que són obres elegíacques?
- c) Llegeix el següent text extret del primer capítol de la novel·la *An Imaginary Life*, en què D. Malouf (1934) reconstrueix com haurien estat els darrers anys de la vida d'Ovidi, i respon a les qüestions proposades.

<<Aquí sóc un exiliat... A Tomis no hi ha ningú que parli la meua llengua i no he sentit ni una paraula en llatí des de fa un any... T'escric a tu, lector que vius en un altre segle, perquè aquesta carta mai no l'enviaré a ningú... Et sona el meu nom? Que potser algun dels meus versos ha aconseguit evitar la prohibició dictada sobre els meus llibres en totes les biblioteques i la seva incineració pública? He sobreviscut?

Escric aquestes ratlles a la claror d'un llum de ganxo. Per terra corren un munt d'aranyes petites. Elles tampoc no poden parlar, com jo. Em pregunto si tenen un llenguatge propi. Seria capaç d'afinar la meua oïda per sentir-lo? Perquè segur que han de poder comunicar-se entre elles. Potser podria començar a escriure una altra vegada en la llengua de les aranyes: *Noves metamorfosis del poeta a l'exili, en la llengua de les aranyes...*

En essència jo sóc una criatura social. Alguns poetes tenen oïda. Jo tinc olfacte i estic proveït d'un bon nas. El nas és polític, fins i tot quan el fiques en els llocs més privats. El nas et pot ficar en embolics... Jo estava trobant un nou estil nacional per a la meua generació. Prou de patriotisme. Prou de glorificar els herois d'armes. Prou de manuals en vers per a la cria d'abelles. Prou d'amors entre joves pastors.

El meu món era estrictament personal. L'emperador ha creat la seva era. Jo també he creat la meua, per això m'odia. He estat relegat als límits del món conegut i m'han expulsat de les terres on es parla la nostra llengua, el llatí. Però aquesta nit, a l'ombra del pòrtic de Marcel estan passant algú per la pedra. I això perquè jo, en una ocasió, vaig fer que succeís en un dels meus poemes i vaig fer-ne un acte de desafiament públic.>>

1. Quins indicis demostren que l'autor del text és Ovidi?
2. A qui es refereix el protagonista quan parla de l'emperador?
3. A quin fet es refereix quan diu: "*He estat relegat als límits del món conegut*"? Quines en van ser les causes?
4. A quina de les seves obres es refereix el protagonista quan diu: "*Jo, en una ocasió, vaig fer que això succeís en un dels meus poemes*"?
5. A quin altre cèlebre poeta romà es refereix quan afirma "*Prou de glorificar els herois d'armes. Prou de manuals en vers per a la cria d'abelles. Prou d'amors entre joves pastors*". A quines obres del poeta fa referència?
6. El nostre autor, tot i la pena que expressa en el relat, demostra un cert sentit de l'humor quan afirma: "*Jo tinc olfacte i estic proveït d'un bon nas*". Si en recordeu el nom complet, podreu dir-nos on és la ironia.

- d) Llegeix aquests quatre fragments d'obres d'Ovidi i, d'acord amb la temàtica de què tracten, identifiqueu-les i justifiqueu la vostra resposta.

La teva Penèlope t'envia aquesta carta, Ulisses tardà, però no em responguis res, vine tu mateix! Sí, Troia, odiada per les noies gregues, ha caigut: ni Príam ni Troia sencera valien tant. Oh! Tant de bo quan l'adúlter es dirigia amb les seves naus a Esparta hagués estat cobert per la fúria de les aigües! Jo no hauria jagut en el llit glaçat, sola. No em queixaria, abandonada, que els dies triguin tant a passar.

Un dia en què Filèmon i Baucis, ja consumits pels anys, eren a l'escalinata del temple i explicaven la història d'aquell indret, Baucis va veure com Filèmon s'anava cobrint de fulles, i el vell Filèmon com s'anava cobrint de fulles Baucis. El cimall d'un arbre els anava tapant ja els rostres, però ells, mentre van poder, no van parar de parlar-se: «*Adéu consort!*» van dir tots dos alhora, i a tots dos alhora un tros de tija els va cobrir la boca. Encara avui els habitants de Bitínia mostren en aquell lloc dos troncs molt propers, nascuts dels seus cossos.

No t'aconsello que obsequiis la teva estimada amb un regal car. Fes regals petits, però entre els regals petits dóna-li astutament el més adequat. Quan el camp estigui frondós, quan les branques cedeixin pel pes dels fruits, que un esclau li porti en un cistell ofrenes campestres (podries dir que te les han enviat de la teva finca als afores de la ciutat, encara que les hagi comprat a la via Sacra).

El dia de les Idus (15 de març) se celebra la joiosa festa d'Anna Perenna no lluny de les teves ribes, Tíber estranger... El tercer dia després de les Idus (17 de març) té lloc la popular festa en honor de Bacus. Bacus, inspira el poeta mentre canto la teva festivitat!